

TOVAR BELGILARINING MOHIYATI VA ULARNI RO'YXATDAN O'TKAZISHNING AHAMIYATI

Bekzod Yusupaliyev

bekzodyusupaliyev43@gmail.com

Toshkent davlat yuridik universiteti Intellektual mulk va axborot
texnologiyalari huquqi yo'nalishi magistranti

Tovar belgisi mahsulot yoki xizmat manbasini aniqlash uchun alohida belgi hisoblanadi. Ushbu belgi istemolchilar orasida o'zlarining sevimli mahsulotlarini ajratib olishda yordam beradi. Ular iqtisodiy rivojlanish, brend himoyasi va iste'molchi ishonchini oshirishda muhim vositalardir. Hozir kunda tovar belgilari chet el investitsiyalarini jalb qilishda yordam berib kelmoqda. Tovar belgilarini davlat tomonidan muhofaza etilishi uchun avvalo davlat ro'yxatidan o'tkazish zarur. Muhofaza qilish soxta mahsulotlarni oldini oladi va bozor raqobatini mustahkamlaydi.

Tovar belgisi - bu mahsulot yoki xizmatning manbasini aniqlash uchun ishlatiladigan alohida belgi, masalan, logotip yoki nom. O'zbekistonda u iqtisodiy rivojlanish, brend identifikatsiyasi va iste'molchi himoyasi uchun muhim hisoblanadi. Tovar belgilari ro'yxatdan o'tkazilishi yuridik himoya ta'minlaydi va soxta mahsulotlarni oldini oladi. Tovar belgisining asosiy vazifasi iste'molchilarga mahsulotning kelib chiqishini aniqlashga yordam berish va shu orqali mahsulot sifatini kafolatlashdan iborat. Bu belgi rasmlar, so'zlar, uch o'lchovli shakllar yoki boshqa belgilardan iborat bo'lishi mumkin. O'zbekistonda tovar belgilari xalqaro (Nis) klassifikatsiyasi asosida ro'yxatdan o'tkaziladi, bu esa mahsulotlar va xizmatlarning turli toifalarini aniqlashda yordam beradi. Tovar belgisi egasiga eksklyuziv huquq beradi, boshqa shaxslarning o'xshash belgilarni ishlatishini cheklaydi, bu esa iste'molchilarni shundan shunaqa tarqatmaydi.

O'zbekiston Respublikasining 2001-yil 30-avgustdagi "Tovar belgilari, xizmat ko'rsatish belgilari va tovar kelib chiqqan joy nomlari to'g'risida" gi qonuni tovar belgilarini himoya qilish uchun mustahkam huquqiy asos yaratadi va xalqaro me'yorlarga katta darajada mos keladi. Tovar belgisi keng ma'noda - bir xo'jalik yurituvchi subyektning tovar yoki xizmatlarini boshqasining tovar yoki

International Conference on Educational Discoveries and Humanities

Hosted online from Moscow, Russia

Website: econfseries.com

16th June, 2025

xizmatlaridan farqlashga qodir har qanday belgi sifatida ta'riflanadi. Bu ta'rif Butunjahon intellektual mulk tashkiloti va Savdo-sotiq sohasidagi intellektual mulk huquqlari bo'yicha kelishuvida keltirilgan ta'rifga mos keladi.

Mualliflik huquqidan farqli o'laroq, O'zbekistonda tovar belgilariga bo'lgan huquq faqat ro'yxatdan o'tkazilgandan so'ng kuchga kiradi: ya'ni tovar belgisi Adliya vazirligi tomonidan Davlat reestriga kiritilib, guvohnoma berilgach, unga nisbatan eksklyuziv huquq (ya'ni yagona egalik huquqi) ta'sis etiladi. Qonunga ko'ra, tovar belgisi egasi ushbu belgidan foydalanish hamda boshqa shaxslarning o'xshash yoki chalkashtiruvchi darajada o'xshash belgilarni o'xshash mahsulotlar yoki xizmatlar uchun ishlatishini taqiqlash huquqiga ega bo'ladi.

O'zbekiston uchun tovar belgilari iqtisodiy o'sish va xalqaro integratsiyada muhim ahamiyat kasb etadi. Masalan, yaxshi tanilgan brendlarni himoya qilish uchun maxsus kriteriyalar joriy qilingan, bu global bozorlarda ishonchni oshiradi. Tovar belgilari O'zbekistonda iqtisodiy rivojlanish, brend himoyasi va iste'molchi ishonchini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Quyida ularning asosiy ahamiyatlari keltirilgan:

- **Yuridik himoya:** Tovar belgisi egasiga mahsulotlar yoki xizmatlar uchun eksklyuziv huquq beradi, bu esa raqobatchilar bilan bozor uchun yuritiladigan munosabatlarda himoyalanganadi. O'zbekistonda bu huquqlar "Tovar belgilar, xizmat belgilar va kelib chiqish joyi nomlari to'g'risida"gi qonun asosida ta'minlanadi¹.
- **Iqtisodiy foyda:** O'zbekiston iqtisodiyoti rivojlanayotgan bo'lib, tovar belgilari chet el kompaniyalarini jalb qiladi. Masalan, 2022 yilda jami 6,833 ta tovar belgisi arizasi berilgan, undan 40% chet eldan, bu esa iqtisodiy o'sishga hissa qo'shayotganini ko'rsatadi².
- **Iste'molchi ishonchi:** Tovar belgilari sifatli mahsulotlarni aniqlashda yordam beradi, bu esa iste'molchilarning ishonchini oshiradi va kontrafakt mahsulotlarning oldini oladi.

Tovar belgilari va xizmat ko'rsatish belgilarini ro'yxatdan o'tkazish biznes dunyosida muhim ahamiyatga ega. Bu jarayon, birinchidan, kompaniyalarga o'z

¹ O'zbekiston Respublikasi "Tovar belgilari, xizmat ko'rsatish belgilari va tovar kelib chiqqan joy nomlari to'g'risida" Qonuni <https://lex.uz/docs/-24925>;

² <https://www.indexmundi.com/facts/uzbekistan/indicator/IP.TMK.TOTL>;

International Conference on Educational Discoveries and Humanities

Hosted online from Moscow, Russia

Website: econfseries.com

16th June, 2025

intellektual mulkini himoya qilish va brendni qonuniy yo'llar bilan tasdiqlash imkonini beradi. Ikkinchidan, tovar yoki xizmat ko'rsatish belgisini ro'yxatga olish orqali kompaniya o'zining bozor pozitsiyasini mustahkamlashi mumkin. Shu bilan birga, ro'yxatga olish jarayoni har bir mamlakatda turlicha bo'lishi mumkin, chunki har bir davlatda tovar belgilari bilan bog'liq o'ziga xos qonuniy talablar va amaliyotlar mavjud. Товар belgilari va xizmat ko'rsatish belgilarining ro'yxatdan o'tkazilishi to'g'risidagi talablar xalqaro va milliy qonunlarga, shuningdek, iqtisodiy va ijtimoiy tizimga asoslanadi.

Tovar belgisi va xizmat ko'rsatish belgilari, aslida, mahsulot yoki xizmatlar bilan bog'liq barcha huquqiy va iqtisodiy manfaatlarni himoya qilishni maqsad qiladi. Ushbu belgilar biznes subyektlariga o'z brendlarini himoya qilish va ularni bozor iqtisodiyotida ajratib ko'rsatish imkoniyatini beradi. Ariza topshirishdan oldin, kompaniya yoki shaxs belgi noyobligini, farqlash qobiliyatini va ilgari ro'yxatdan o'tkazilgan boshqa belgilarga mosligini tekshirib chiqishi lozim. Noyoblik, belgi boshqa mavjud tovar yoki xizmat ko'rsatish belgilari bilan aralashmasligini ta'minlaydi. Buning uchun intellektual mulk bo'yicha ekspertlar yordamida belgi o'xshashliklar bo'yicha tekshiriladi³.

Ekspertiza jarayonida, belgi noyob bo'lishi va boshqalardan farqlanishi zarur. Masalan, har qanday shubhali yoki umumiy tasvirlar ro'yxatga olinmaydi. Agar belgi tasvirlangan mahsulot yoki xizmatni boshqalardan ajrata olish uchun yetarli bo'lmasa, uni ro'yxatdan o'tkazish rad etiladi. Товар yoki xizmat ko'rsatish belgisining ro'yxatga olinishi uchun uni to'g'ri va aniq bayon etish zarur. Belgining tasviri va uning ishlatilishi to'liq va ishonchli tarzda ko'rsatilishi kerak. Товар belgilari va xizmat ko'rsatish belgilarini ro'yxatdan o'tkazish uchun belgilangan to'lovlarni amalga oshirish zarur. To'lovlar, odatda, ro'yxatga olish jarayoni, ekspertiza, tekshiruvlar va sertifikatlarni olish uchun olinadi. To'lovlar belgilangan me'yorlarga muvofiq amalga oshirilishi kerak, aks holda ariza qabul qilinmaydi.

Ekspertiza bu tovar yoki xizmat ko'rsatish belgisining ro'yxatdan o'tkazilishiga tayyorligini aniqlash uchun o'tkaziladigan ilmiy tahlil jarayoni hisoblanadi. Ekspertiza jarayonida belgi boshqa mavjud tovar yoki xizmat ko'rsatish belgilariga

³ Товар belgilarini ro'yxatdan o'tkazishning huquqiy asoslari. Toshkent: O'zbekiston Yuridik nashriyoti. (2020);

International Conference on Educational Discoveries and Humanities

Hosted online from Moscow, Russia

Website: econfseries.com

16th June, 2025

o'xshashligi, uning noyobligi va qonuniy to'g'riligi tekshiriladi. Ekspertiza xulosasi asosida belgi ro'yxatdan o'tkaziladi yoki rad etiladi. Agar belgi ekspertiza jarayonidan muvaffaqiyatli o'tsa, kompaniya yoki shaxsga ro'yxatga olinganligi haqida sertifikat yoki guvohnoma beriladi⁴. Bu hujjatlar tovar yoki xizmat ko'rsatish belgisining huquqiy himoya ostiga olinganligini tasdiqlaydi. Sertifikat, shuningdek, belgi egasiga belgi ustidan to'liq huquqni beradi, ya'ni uni boshqalarga sotish, litsenziyalash yoki ruxsatnoma berish imkonini yaratadi.

Tovar belgilari muhofaza qilish kompaniyalarga bir qator afzalliklar ega. Avvalo tovar belgisi egasi eksklyuziv ravishda ishlatishi mumkin, bu esa litsenziya berishi yoki huquqlarni o'tkaziyasi mumkin. Shuningdek, kompaniya va uning mahsulotlarini mahalliy va global bozorda raqobatchilarning mahsulotlaridan ajratib turish imkonini berib sog'lom raqobat muhitini yaratadi. Bundan tashqari, tovar belgisini ro'yxatdan o'tkazish va qonuniy muhofaza qilish, kontrafakt mahsulotlarni import qilishni oldini oladi, bu esa farmatsevtika, elektronika va iste'mol mahsulotlari kabi sohalarda muhimdir. Tovar belgilari doimiy ravishda yangilanishi mumkin, bu esa uzoq muddatli brend himoyasini ta'minlaydi. Ro'yxatdan o'tkazish muddati 10 yil bo'lib, keyin har 10 yilda yangilanadi.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsam tovar belgilari va xizmat ko'rsatish belgilarini ro'yxatdan o'tkazish jarayoni biznes subyektlariga o'z brendlarini himoya qilish imkoniyatini yaratadi. Bu jarayon qonuniy talablarga amal qilish, belgi noyobligini ta'minlash va huquqiy himoya olishni o'z ichiga oladi. Tovar yoki xizmat ko'rsatish belgisini ro'yxatdan o'tkazish orqali kompaniya raqobatbardoshlikni oshiradi va iqtisodiy jihatdan xavfsiz bo'ladi. Shuning uchun, har bir biznes vakili ro'yxatga olish jarayonini chuqur tushunishi va muvofiq huquqiy talablarni bajarishi zarur.

Tovar belgilari O'zbekistonda iqtisodiy rivojlanish, brend himoyasi va iste'molchi ishonchini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Ularning muhofazasi saxta mahsulotlarni oldini oladi, bozor raqobatini mustahkamlaydi va uzoq muddatli qiymatni ta'minlaydi. O'zbekistonning xalqaro IP standartlariga moslashishi, masalan, yaxshi tanilgan brendlarni himoya qilish, global bozorlarda ishonchni oshiradi.

⁴ Tovar belgilari va xizmat ko'rsatish belgilarini ro'yxatdan o'tkazishdagi yangi qonunlar va talablar. Xalqaro huquq jurnali. (2019).

International Conference on Educational Discoveries and Humanities

Hosted online from Moscow, Russia

Website: econfseries.com

16th June, 2025

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi "Tovar belgilari, xizmat ko'rsatish belgilari va tovar kelib chiqqan joy nomlari to'g'risida" Qonuni <https://lex.uz/docs/-24925>;
2. <https://www.indexmundi.com/facts/uzbekistan/indicator/IP.TMK.TOTL>;
3. Tovar belgilarini ro'yxatdan o'tkazishning huquqiy asoslari. Toshkent: O'zbekiston Yuridik nashriyoti. (2020);
4. Tovar belgilari va xizmat ko'rsatish belgilarini ro'yxatdan o'tkazishdagi yangi qonunlar va talablar. Xalqaro huquq jurnali. (2019).